

Kristendomens betydelse för friheten

I sin mycket kontroversiella bok *The Theme is Freedom* invänder Stanton Evans mot föreställningen att kristendom och frihet skulle vara svärförenliga storheter. Han hävdar att USA:s frihet, såväl konceptuellt som historiskt, har byggts på kristen grund. Johan Andersson Sundeen anmäler.

har Regnery än en gång säkrat att en kontroversiell bok om det amerikanska samhällets grundvalar finns med i debatten. Evans, som bland annat driver National Journalism Center i Washington DC och tidigare varit ordförande för American Conservative Union, menar att hans bok skulle kunna ha kallats för "Amerikas hemliga historia", "Civilisationen som de försökt gömma" eller "Allting som Du lärt Dig har varit fel". Han är med andra ord ute efter en fundamental revision av förhållande uppfattningar.

Kristen grund

Evans vänder sig framförallt mot föreställningen att kristendom och frihet skulle vara svärförenliga storheter, och han vill genom *The Theme is Freedom* visa att USA:s frihet, såväl konceptuellt som historiskt, har byggts på kristen grund. Evans skriver "Om vi vill odla orkidéer i stället för ogräs, är det en fördel om vi vet vilket klimat, vilken jordmån och vilken natur som lämpar sig för orkidéer; okunnighet om eller likgiltighet inför dessa aspekter kommer att resultera i ett misslyckande. På samma sätt kommer ignorans eller likgiltighet för frihetens förutsättningar att leda till bakslag, men med väsentligt mer olycksbådande konsekvenser".

Frihet kan enligt Evans aldrig diskuteras i abstrakta termer, utan måste ses som en historiskt framväxt samhällsegenskap. Han vänder sig därmed mot den ofta förekommande bilden av att det amerikanska samhället skulle vara ett resultat av upplysningens rationella tänkande, och betonar att grunderna för rättsstaten och den individuella friheten hade lagts under århundraden av europeiska civilisationssträvanden. Den amerikanska konstitutionen är därmed i Evans ögon inte "ett verk av ett ögonblick, en timme eller ens ett levnads-

lopp, utan av två tusen år av västerländskt tänkande."

Evans är ute i polemiskt syfte och han vill inte "enbart" teckna ett stycke avgörande historia, utan också göra ett inlägg i den aktuella samhällsdebatten. Bilden av det förlutna har viktiga implikationer för pågående debatter som religionsundervisningen i skolorna, maktfördelningen mellan delstaterna och den federala statsmakten, multikulturalismen och den religiösa högerns roll.

Debattskrift

The Theme is Freedom är en kombination av populärhistorisk framställning och saltad debattskrift. Detta är dock ingen nackdel, utan gör resan genom de cirka 320 sidor engagerande. Evans skriver mustigt, livfullt och underhållande. Hans stridslystnad sätter sin prägel på formuleringarna, som i följande släng: "Våra sekulariserade historiker är som en armé av Clouseaus: de letar efter varje tänkbar förklaring på mysteriet utom den som finns mitt framför näsan."

Vad dessa Clouseaus inte vill se är att den västerländska civilisationen har haft en jordmån som till skillnad från andra högkulturer varit väl lämpad för frihet, och den faktor som skilt ut Europa har enligt Evans varit kristendomen. Den bibliska synen på gudom, människa och stat gjorde friheten möjlig. Uppfattningen att det finns en lag över regenten skapade sammantaget med maktbalansen mellan de världsliga härskarna och kyrkan utrymme för ett självständigt samhälle, som inte var det samma som staten.

Dessa synsätt förmodade det sedvanerättsliga tänkande som stadfästes i det medeltida frihetsdokumentet Magna Charta. När emigranterna för över Atlanten förde de med sig denna bibliskt inspirerade och historiskt framvuxna ordning och de byggde sitt samhälle på en traditionalistisk

Frihetsgudinnan. Möjlig tack vare kristendomen?

grund snarare än från visionära och teoretiska perspektiv. Frihetskriget, självständighetsförklaringen och konstitutionen, allt genomsyrades, enligt Evans, av hänvisningar till det förlutna lärdomar och till Bibels budskap. Typiskt är ett uttalande från John Adams, sedermera amerikansk president, under frihetskriget: "Patrioterna i denna provins strävar inte efter något nytt, de vill enbart behålla sina urgamla privilegier."

Mycket att förmedla

Evans har i tolkningarna av USA:s historia och av frihetens natur och ursprung, otvivelaktigt mycket att förmedla till läsaren. Multikulturalismen, den politiska korrektheten och samhällsdebattens ofta radikala slagside har sammantaget bidragit till att tränga undan det västerländska kulturarvet. Rationalismen i samhälls- och humanvetenska-

perna har också medverkat till att ge oss en skev bild av vår historia, det långsamt och spontant framvuxna har inte getts utrymme i en vetenskapsvärld som präglats av ingenjörsmässiga synsätt.

Den polemiska tonen hos Evans och hans utrerat kristendomscentrerade världsbild gör dock att han begär såväl underlåtthetsunderser som rena felstul. Han undskattar exempelvis grovt vilken betydelse arvet från Rom och Aten har haft för den västerländska kulturen och friheten. De medeltida skolastiker som Evans är så förtjust i skapade inte sina idéer i ett tomrum, utan byggde vidare på grekiska och romerska tankar. Utan Aristoteles ingen Tomas av Aquino. Evans bortser vidare från att den tidiga amerikanska historien, vid sidan av dess otvivelaktigt traditionalistiska drag, också bar radikalismens prägel; exempelvis lämnades inget utrymme för bördprivilegier i den nya världen.

Evans bok är dock sammantaget mycket välskriven. Han har gjort ett gediget kallarbete och är väl skickad att med sin historietolkning som vapen driva hem poängerna. Evans må i vissa avseenden vara extrem, men den vikt han lägger vid religionens roll för frihet och civilisation är väl värd att beakta.

Tidens tecken

Måhända är det ett tidens tecken att en gammal radikal som Christopher Lasch i *The Revolt of the Elites and the Betrayal of Democracy* (WW Norton), menar att den moderna liberalismen nu har förgjort det traditionella samhällets kapital och därmed skapat en samhällskris som märks i bland annat den offentliga utbildningens förfall. Regnery Publishing har genom Evans bok förhoppningsvis hjälpt denna spridande sjukdomsinsikt en bit på väg.

JOHAN ANDERSSON SUNDEEN

Saklitteratur

M Stanton Evans

The Theme is Freedom: Religion, Politics and the American Tradition Regnery Publishing, (1994)

Reagan insåg det idépolitiska samtalets betydelse, att den konkreta politiken alltid formas innanför ramar som bestäms av vår grundläggande syn på människan, historien, samhället och staten. Han visste att bokutgivningen vid Regnery Publishing hade varit ett viktigt inslag i den revolt mot östkustliberalismen som banat väg för övertagandet av Vita huset.

Genom publiceringen av M Stanton Evans bok *The Theme is Freedom: Religion, Politics and the American Tradition* (1994),

Biografi över dagboks författare

Anaïs Nins erotiskt färgade dagböcker har fortfarande en väldig dragningskraft – främst bland yngre kvinnor skulle jag tro.

Biografi

Elisabeth Barillé

Anaïs Nin, maskerad – så naken Övers Marianne Öjerskog Forum

Nu har det också kommit en biografi om hennes liv. Lite märkligt med en biografi om en författare som blivit känd just genom sina dagböcker kan tyckas. Det blir liksom kaka på kaka.

Men å andra sidan är den uppenbarligen riktad till redan frälsta. För en icke-frälst man

blir det nödvändigt att minst sagt bjuda till för att kunna tycka om denna skildring av hur en kvinna gifter sig med en välbärgad bankman för att sedan utnyttja sin ekonomiska frihet till att leva loppn med Henry Miller, en luspänk bohem och författare.

Problemet är nu inte moralen, om någon skulle tro det. Problemet är att man knappast kan låta bli att placera Anaïs Nin bredvid Henry Miller, inte bara som älskarinna utan också som författare. Och jag måste dessvärre tillstå att jag då föredrar Millers böcker, som även de till stora delar utspelar sig i 30-talets Paris. Förmodligen beror det åtminstone till en del på att Miller är en manlig författare och jag en manlig läsare.

Men det beror också på att Millers författarskap innehåller något mer än den egna personliga vägen till förlösning och frigörelse. Erotiken är en slags civilisationskritik hos Miller, en slags grekisk-dionysisk motvikt till ett mekaniserat samhälle i 1900-talsform.

I Anaïs Nins fall handlar det mer om kvinnan Anaïs Nin, vilket för all del ligger i sakens natur i en biografi. Men därtill kommer att biografien till stora delar är en fantastisk, poetisk, känslomässig och kritisk dyran av personen Anaïs Nin.

Den vinkeln får åtminstone mig att tappa intresset.

CHRISTER NORDLUND

Klassisk jazzinspelning nu på CD

Det här med jazz är egentligen väldigt enkelt. Ta några begåvade musiker, sätt dem i en studio och säg åt dem att spela blues. Det måste ha varit så Norman Grant tänkte när han bad Herb Ellis, mest känd som gitarrist i en klassisk version av Oscar Petersons trio, att leda en session.

Musik

Ellis bjöd in några av tidens – året var 1957 – bästa musiker. Roy Eldridge spelade trumpet, Stan Getz tenorsax, dessa backades upp av Ellis själv, Ray Brown och Stan Levey. Resultatet blev den lysande och alltför lite kända skivan *Nothing but the Blues* (Verve) som nu har kommit på CD.

Repertoaren är en blandning av original och kända bluestemat som *Royal Garden Blues* och *Tin Roof Blues*. Ellis visar sig vara en ypperlig solist som spelar blues som om han aldrig hade gjort något annat och kanske han inte heller har det eftersom han kommer från Texas. Han är knappast någon förnyare men låter fint i denna omgivning.

Men Ellis får förlåta: det som gör *Nothing but the Blues* så spännande och njutbar är kombinationen Eldridge och Getz som ju representerar två generationer och två mycket olika musikaliska temperament. Eldridge var en het swingmusiker medan Getz, med rätta eller inte, har fått symbolisera den coola jazzen. Ytligt sett är de alltså ett omaka par men det visar sig att de stimulerar varandra. Eldridge rättare sagt: Eldridge får Getz att spela med ovanlig hetta och intensitet, som om han ville visa att han att han visst kunde spela mera än bara vackra ballader.

Det är musik som håller sig inom välkända ramar. Det händer inget revolutionerande den där dagen i Los Angeles men ändå producerade man musik som inte alls har skadats av tidens gång. *Nothing but the Blues*, som i sin CD-version också innehåller några spår från en Jazz at the Philharmonic-turné i Europa, är den typ av jazz, tidlös, svängig, informell, som kommer att finna entusiastiska lyssnare lika länge som musikformen gör det.

CARL RUDBECK